

FILOZOFIA UMYSŁU:
PROBLEM UMYSŁ-CIAŁO

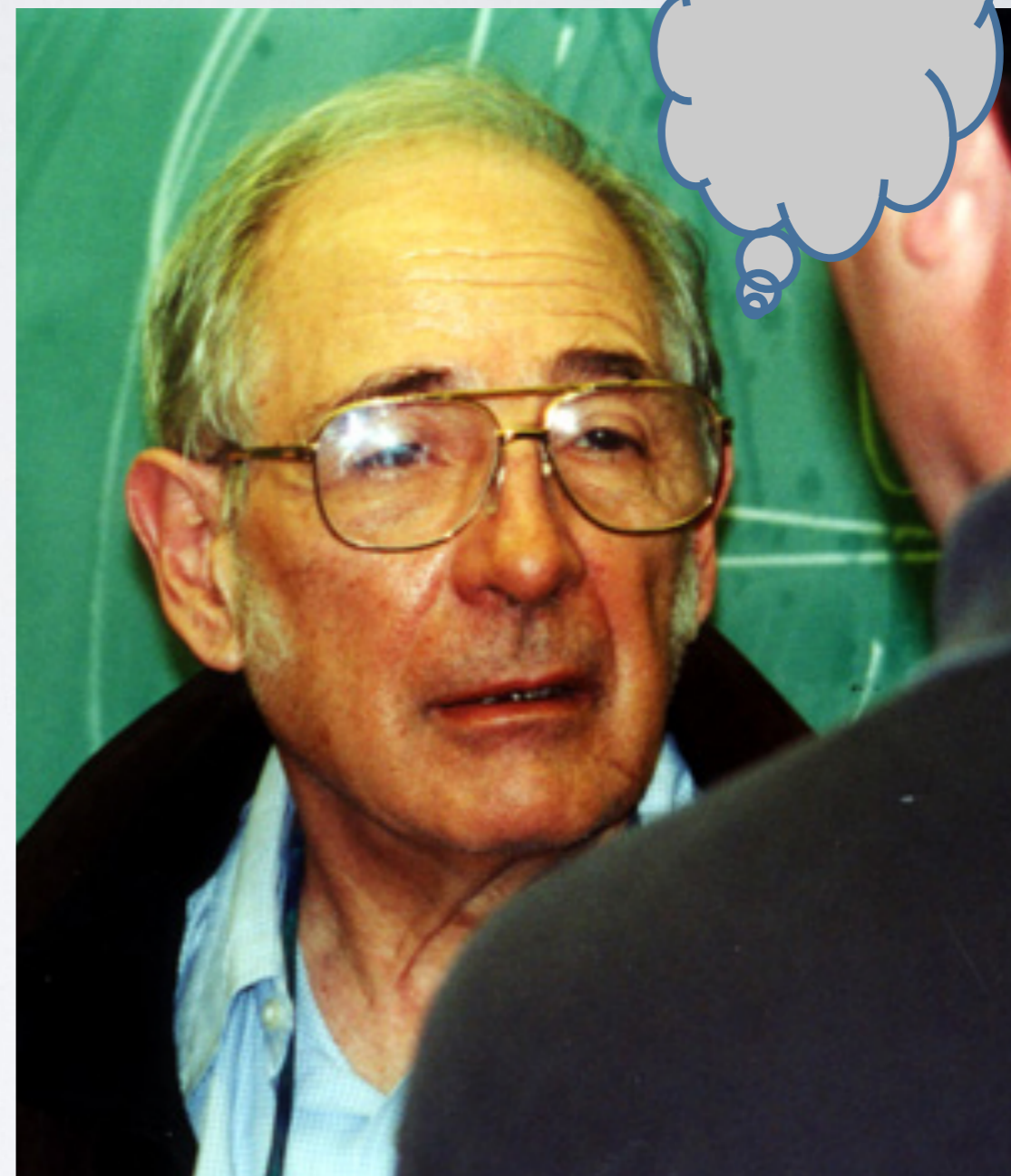
dr Mateusz Hohol

DLACZEGO FILOZOFIA UMYSŁU?

DLACZEGO FILOZOFIA UMYŚŁU?

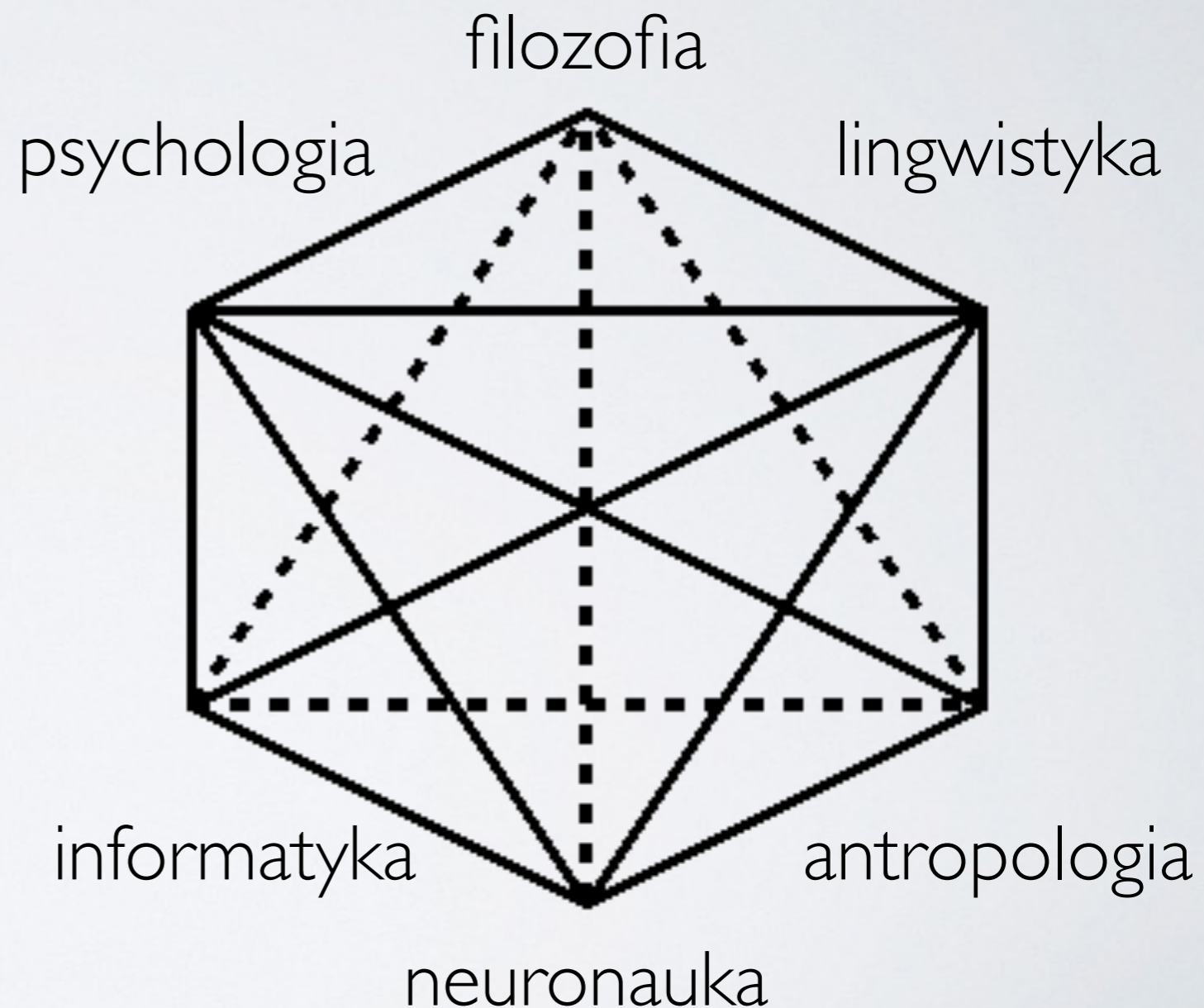
„(...) wielu z nas sądzi, że najważniejszą filozofią jest teraz filozofia umysłu. Punktem wyjścia do rozważań nad problemami związanymi z językiem, wiedzą, etyką, społeczeństwem, wolą, racjonalnością i wieloma innymi kwestiami okazuje się zrozumienie procesów zachodzących w umyśle”.

John R. Searle

DLACZEGO FILOZOFIA UMYŚŁU?

„Kognitywistyka to multidyscyplinarny program badawczy, zajmujący się poznaniem oraz jego rolą w inteligentnym działaniu. Bada czym jest poznanie, do czego służy i na czym polega”. Bechtel et al, 1998

HISTORIA PROBLEMU UMYSŁ-CIAŁO

KARTEZJUSZ

- Tło intelektualne: filozofia mechanistyczna
- Zwierzęta są automatami, posiadającymi tylko rozciągłość
- Człowiek jest złożeniem dwóch substancji:
 - *res extensa* (rzecz rozciągła)
 - *res cogitans* (rzecz myśląca)

Jak umysł łączy się z ciałem?

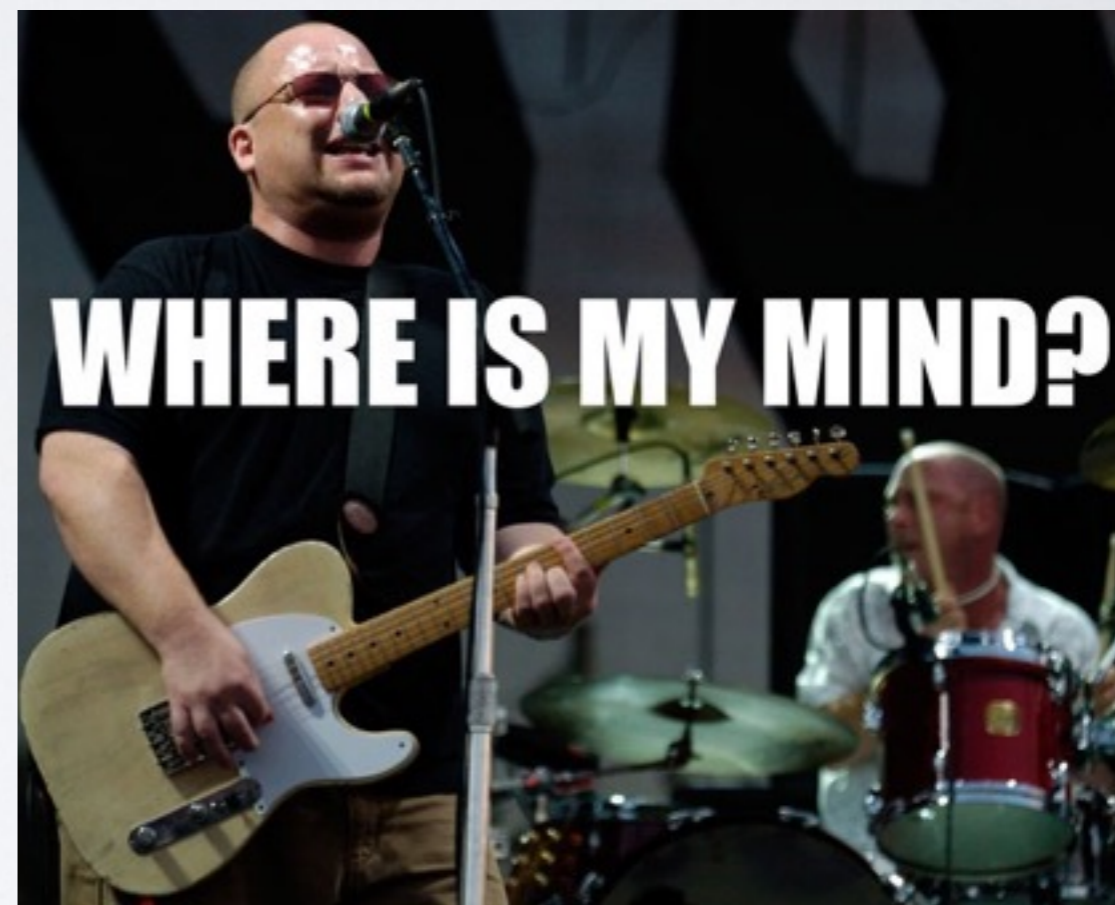
- Nicolas Malebranche:
 - koordynacja ciała i umysłu możliwa jest dzięki interwencji Boga (okazjonalizm)
- Baruch Spinoza:
 - istnieje tylko jedna substancja (Bóg) a umysł i ciało są dwoma przejawami (własnościami) tej substancji

PROBLEM UMYSŁ-CIAŁO

„Jak to możliwe, żeby w świecie, składającym się w całości z cząstek materialnych i pól siły, istniały systemy świadome?” Searle, 1999

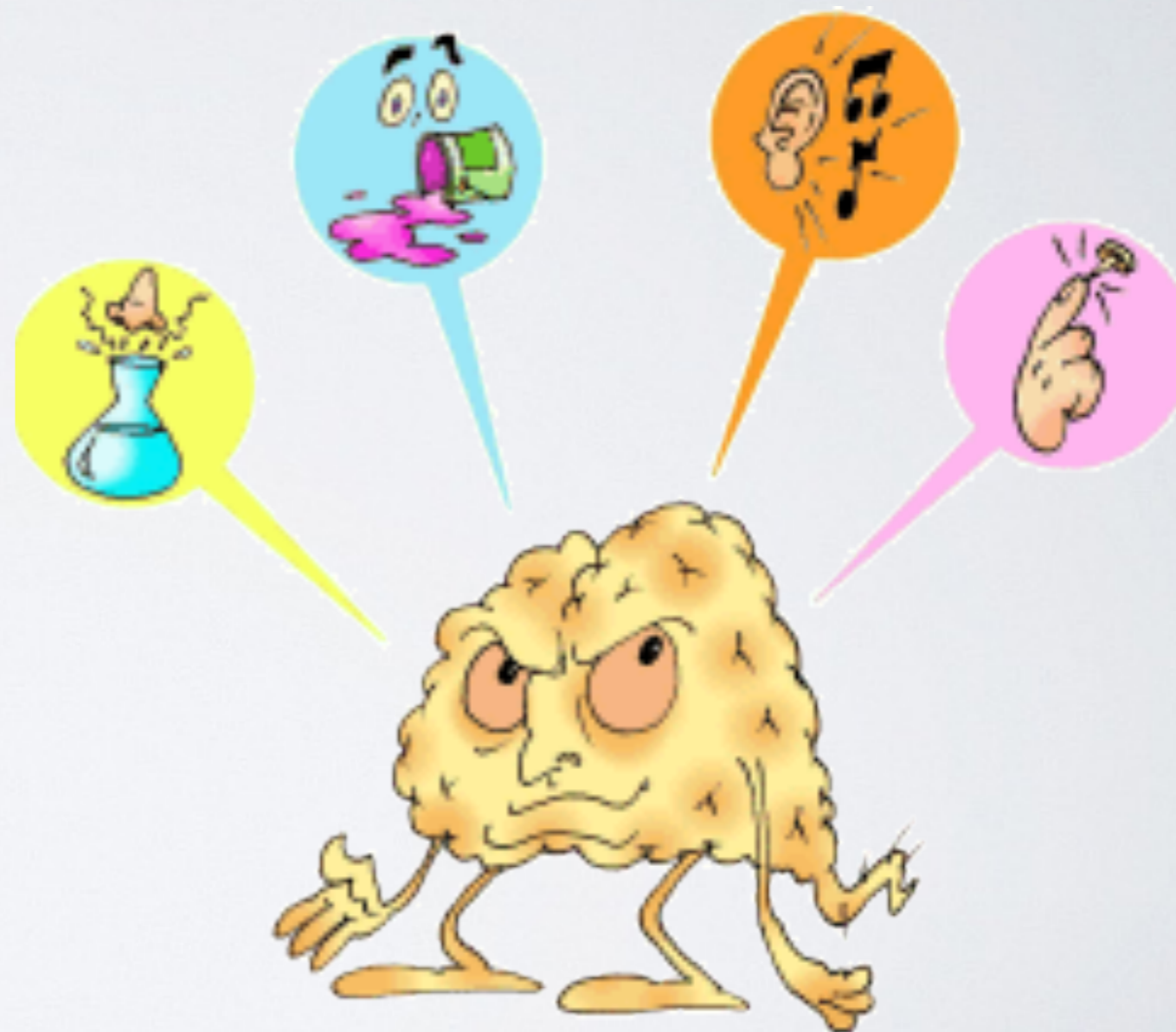
- misterianizm (McGinn)
- pseudoproblem
- dualizm versus monizm

DUALIZM

QUALIA

- *Qualia* (l. poj. = *quale*), inaczej „jakości doznaniowe” to świadomie przeżywane przez podmiot stany mentalne związane z bodźcami zmysłowymi

Frank Jackson: czy *qualia* można zredukować do ciała (mózgu)?

1. wyobraźmy sobie kognitywistkę Mary – zawodowo zajmuje się ona kolorami i ich percepcją z punktu widzenia *neuroscience*.
2. od urodzenia Mary przebywa w pomieszczeniu, gdzie wszystko (a także jej ciało) pomalowane jest na czarno, biało i w odcieniach szarości.
3. Mary zdobyła całą znaną nam wiedzę o kolorze **czervonym**: zna odpowiadającą czerwieni długość fali elektromagnetycznej, wie jakie komórki są na nią wrażliwe, jaka jest reakcja układu nerwowego na falę itd.
4. Mary **nie doświadczyła** jednak nigdy **czervieni**, nie wie jakie *qualia* pojawiają się w świadomości, gdy widzi się coś **czervonego**.
5. po wielu latach izolacji w czarno-białym pokoju Mary zostaje wypuszczona – czy widząc coś, co większość ludzi uznaje za **czervone**, Mary uzyska nową **wiedzę**?
6. Wniosek Franka Jacksona: TAK, dopiero wtedy Mary dowie się co znaczy odczuwać **czervień**, a zatem wiedza o *qualiach* jest nieredukowalna do wiedzy o stanach układu nerwowego i świecie fizycznym

„Jak to jest być nietoperzem?” Nagel, 1974

- *Qualia* nietoperza są niedostępne dla człowieka.
- Aparat poznawczy człowieka i nietoperza są diametralnie różne (np. echolokacja).
- Kognitywista, który wie wszystko o układzie nerwowym nietoperza i tak nie będzie wiedzieć nigdy **jak to jest być nietoperzem**.
- Wniosek: *qualia* nie redukują się do ciała
- Teoria dwóch aspektów: rzeczywistość to jeden byt, który obdarzony jest dwoma atrybutami, które nazywamy umysłem i ciałem (Spinoza)

Argument z zombie, Chalmers, 2010
(zombie: określenie techniczne na obiekt identyczny z człowiekiem pod względem cech fizycznych i zachowania, ale pozbawiony świadomości (*qualiów*))

1. możemy wyobrazić sobie istnienie zombie
2. jeżeli możemy sobie to wyobrazić, to istnienie zombie jest metafizycznie możliwe (może realizować się w którymś z możliwych światów – niekoniecznie naszym);
3. jeżeli istnienie zombie jest metafizycznie możliwe to *świadomość (umysł) jest niefizyczna*;
4. z kroków (1)-(3) wynika, że *świadomość jest niefizyczna – jest ona czymś dodatkowym względem świata fizycznego*

MONIZM

BEHAWIORYZM

- Umysł redukuje się do zachowań i dyspozycji do zachowań
- Behawiorysta przedkłada zdania z psychologii potocznej (*folk psychology*) na zdania fizykalne zdanie
 - „x odczuwa ból” redukuje się do „x krzyczy i wykonuje konwulsyjne ruchy”
 - Na podstawie zachowania orzekamy o znaczeniu zdania odnoszącego się w psychologii ludowej do stanów mentalnych
 - Sposób weryfikacji mówi o znaczeniu (sencie) zdania

TEORIE IDENTYCZNOŚCI

- Umysł = mózg
- Zdarzenia umysłowe są *identyczne* ze zdarzeniami fizykalnymi
- Wersja silna:
 - „przeżywanie bólu X przez każdego człowieka w każdym czasie jest identyczne ze stanem Y jego układu nerwowego”.
- Wersja słaba:
 - „przeżywanie bólu X przez określonego człowieka C , w czasie T jest identyczne ze stanem Y jego układu nerwowego”.
- zwolennicy: Herbert Feigl, J.J.C. Smart, Wilfried Sellars

MATERIALIZM ELIMINACYJNY

- Stany mentalne to obiekty postulowane przez teorię (jak np. elektrony) - sensownie jest postulować tylko istnienie użytecznych obiektów
- Słownik psychologii potocznej (*folk psychology*) powinien zostać zastąpiony - i zostanie! - słownikiem neuronaukowym
- Umysł podzieli ten sam los co pneuma stoików, esencja alchemików, flogiston i *elan vital*
- Paul Churchland, W.V.O. Quine

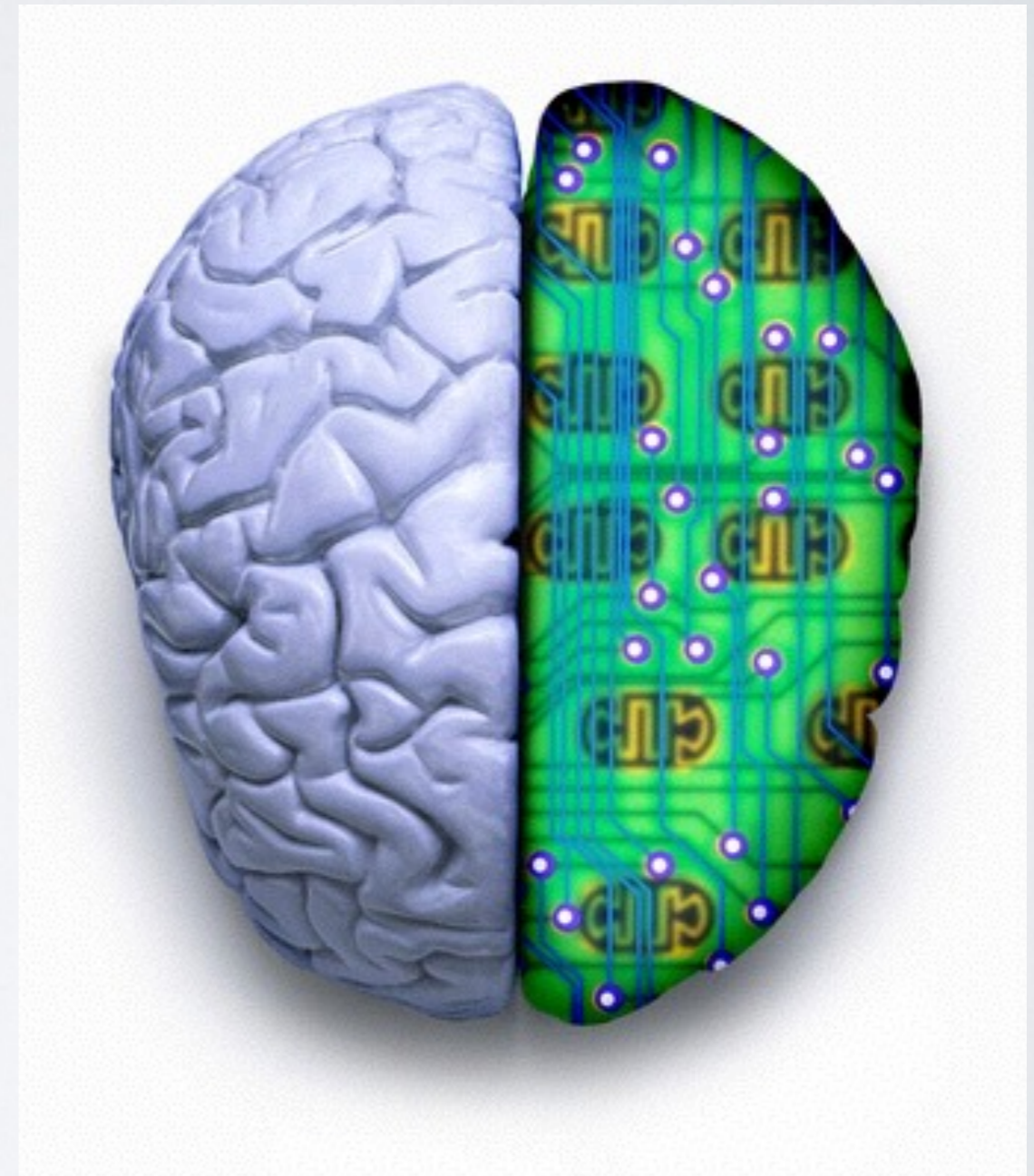

FUNKCJONALIZM

- Każdy bogaty system opisać można w dwóch nieredukowalnych do siebie warstwach:
 - warstwa fizykalna (z czego jest zbudowany?)
 - warstwa funkcjonalna (co robi?)
- Umysł nie jest *tożsamy* z neuronalnym podłożem, ale jest *funkcją*, która realizowana jest w odpowiednim podłożu.
- Stany mentalne realizowane mogą być przez różne heterologiczne podłoża (mózg człowieka, mózgi kosmitów, krzemowe obwody robotów...)

SILNA SZTUCZNA INTELIGENCJA

- Umysł ma się do mózgu tak, jak program (*software*) do fizycznej strony komputera (*hardware*)
- Egalitaryzm umysłowy: stany mentalne nie są tylko domeną ludzi – mogą posiadać je także roboty

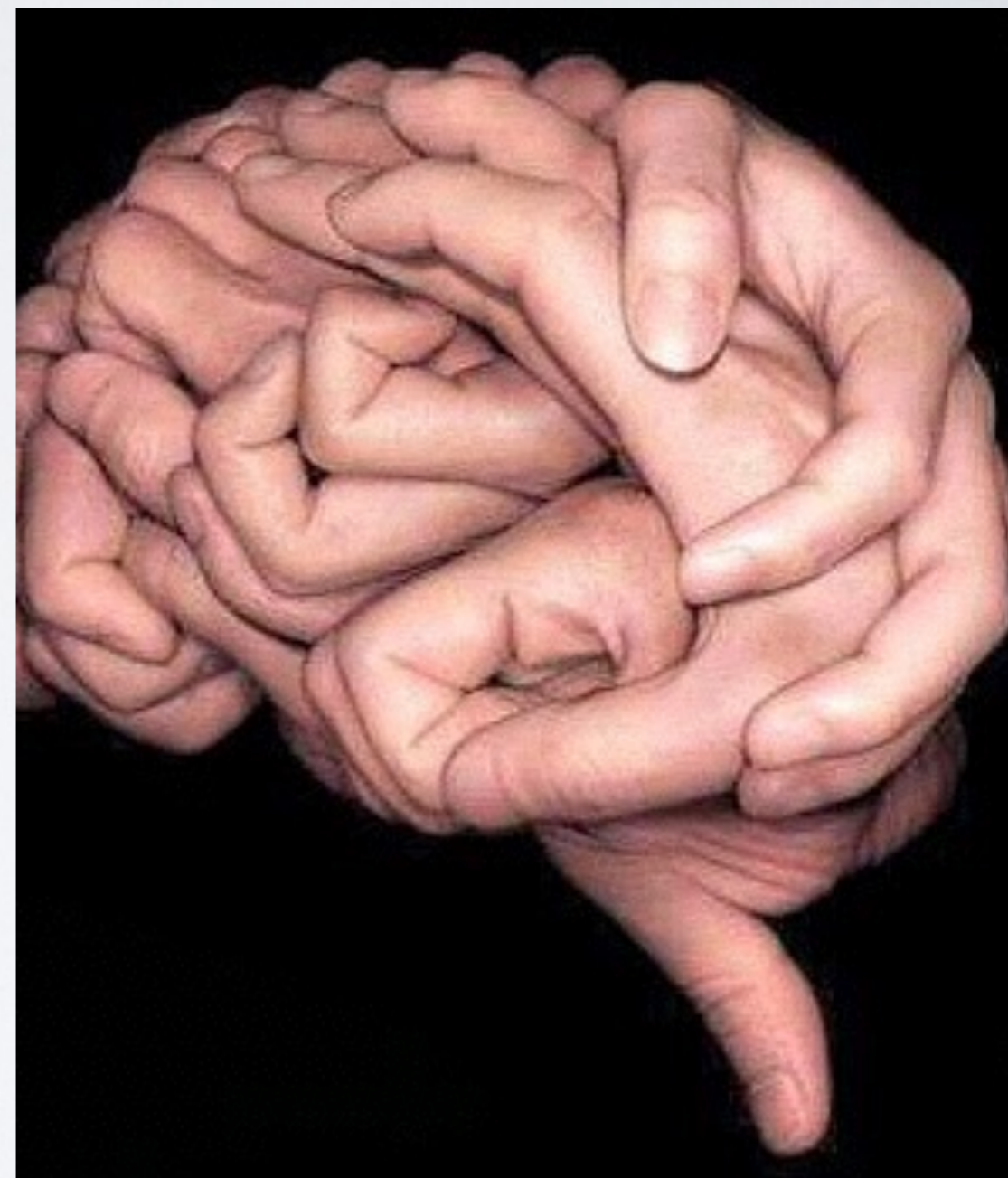

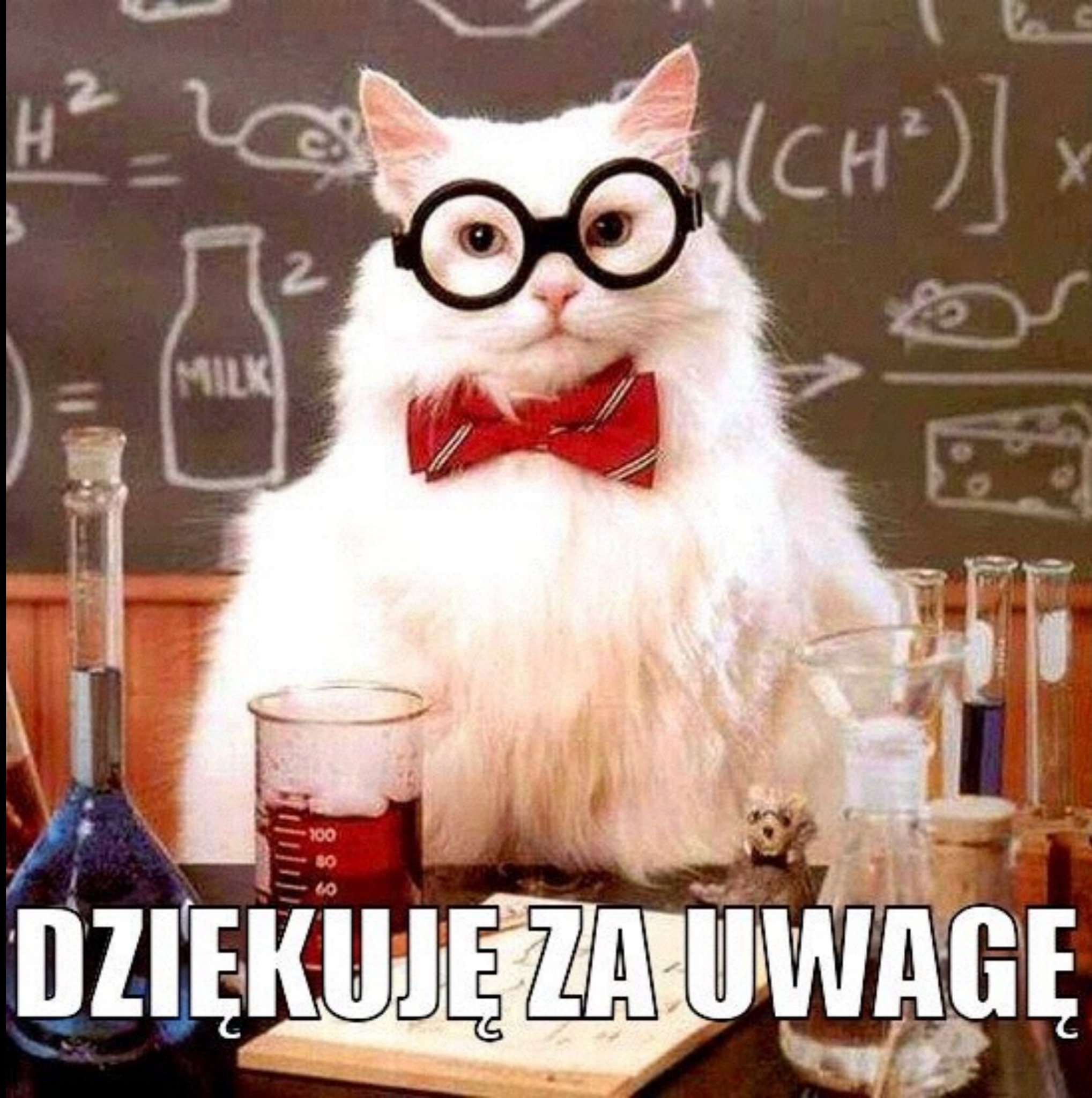
NATURALIZM BIOLOGICZNY

- Umysł (świadomość) jest zjawiskiem naturalnym, a wyjaśnienia szukać należy w biologii (neurobiologii)
- „Zjawiska umysłowe, wszelkie świadome i nieświadome zjawiska psychiczne, doznania wzrokowe czy słuchowe, doznania bólu, łaskotki, swędzenie, myśli, z pewnością całość naszego życia psychicznego, są efektem procesów zachodzących w naszym mózgu”. J.R. Searle
- Stany mentalne są emergentne wobec stanów fizykalnych (odpowiednio złożone interakcje na niskim poziomie (neuralnym) mogą skutkować wyłonieniem się zupełnie nowych jakości na poziomie wysokim (mentalnym))
- Cząsteczki same w sobie nie są ani mokre, ani kolorowe: własności pojawiają się jako emergenty: (...) Możemy powiedzieć: <<Ten mózg jest świadomy>> lub <<Ten mózg doświadcza wrażenia bólu>>, ale nie możemy natomiast powiedzieć o określonym neuronie: <<Ten neuron doświadcza bólu, ten neuron jest spragniony>>”. J.R. Searle

UMYSŁ UCIELEŚNIONY

- Umysł nie jest ani oderwany od mózgu ani nie jest mózgowiem
- Nasze umysły kształtowane są dynamicznie przez doświadczenia naszych ciał
- „Kształt umysłu” zależny jest od kształtu ciała i interakcji ze środowiskiem w jakie nieustannie wchodzi

DZIEKUJE ZA UWAGE